

SOM-rapport nr 2008:4

S O M

Förtroendet för Riksbanken

2005–2007

Sören Holmberg

SOM-INSTITUTET

samhälle opinion massmedia

s
a
m
h
ä
l
l
e
o
p
i
n
i
o
n
m
a
s
s
m
e
d
i
a

Information om Riks-SOM 2007

SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomför varje höst sedan 1986 en nationell frågeundersökning – *Riks-SOM* – i syfte att kartlägga den svenska allmänhetens vanor och attityder på temat samhälle, politik och medier (förkortningen SOM står för Samhälle Opinion Massmedia). Data samlas in via postala enkäter, och varje undersökning genomförs under i huvudsak identiska förutsättningar för att resultaten från de olika åren ska vara jämförbara.

SOM-institutet är ett samarbete mellan tre forskningsenheter vid Göteborgs universitet: Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG), Statsvetenskapliga institutionen samt Centrum för forskning om offentlig sektor (CEFOS). En rad forskningsprojekt medverkar i Riks-SOM-undersökningen – flertalet med förankring i någon av dessa tre institutioner, men även externa projekt deltar.

Resultaten från Riks-SOM-undersökningarna redovisas i årliga publikationer där de medverkande forskarna presenterar analyser baserade på de senaste resultaten, med fokus, så långt det är möjligt, på långsiktiga opinions- och medietrender. Information om Riks-SOM-undersökningen 2007 kommer att publiceras i Nilsson, Åsa (2008/kommande) "Den nationella SOM-undersökningen 2007", i Holmberg, Sören & Lennart Weibull (red.) *Skilda världar*. SOM-institutet, Göteborgs universitet, Göteborg.

Undersökningens uppläggning

Riks-SOM-undersökningen har sedan starten 1986 genomförts i form av en postenkät som går ut till ett systematiskt sannolikhetsurval av Sveriges befolkning. Från och med 2000 års undersökning är åldersintervallet 15–85 år.¹ Utländska medborgare har ingått i urvalet sedan 1992.

Omfattningen av undersökningen har ökat efterhand både vad gäller antalet frågor och antalet svarspersoner. Från och med 1998 utgör Riks-SOM-undersökningen i själva verket två parallella riksrepresentativa delundersökningar, vilka alltsedan 2000 års undersökning har baserats på ett urval om vardera 3 000 personer, dvs. totalt 6 000 personer. Datainsamlingen för de båda formulären genomförs under identiska förutsättningar. Ungefär en femtedel av frågorna i undersökningen 2007 ingick i bägge formulär, vilket också gäller frågan om förtroendet för Riksbanken.

¹ I undersökningarna 1992–1997 var åldersintervallet 15–80 år; 1986–1991: 15–75 år.

Fältarbetet för *Riks-SOM 2007* följer i huvudsak uppläggningsen av tidigare års undersökningar. Huvuddelen av datainsamlingsarbetet genomfördes under hösten 2006. Enkäten nådde ut onsdagen den 26 september. Under resterande del av fältperioden genomfördes successivt en serie påminnelseinsatser postalt och per telefon. Den 11 februari avslutades fältarbetet i formell mening. Men redan vid novembers utgång hade 94 procent av de som slutligen skulle komma att medverka skickat tillbaka sin enkät.

Svarsfrekvens och bortfall

SOM-undersökningarna har sedan starten 1986 haft en relativt hög svarsfrekvens. För samhällsvetenskapliga postenkäter har svarsfrekvensen tidigare brukat ligga på mellan 60 och 70 procent, men det har under senare år blivit svårare att nå dessa nivåer. Resultatet (netto) för 2007 års undersökning blev 63 procent; 61 procent för Riks-I och 64 procent för Riks-II.

Svarande och bortfall i Riks-SOM-undersökningen 2007

	Riks-SOM I	Riks-SOM II	Totalt
Ursprungligt urval (brutto)	3 000	3 000	6 000
Bortdefinierade (naturligt bortfall)	274	237	511
Nettourval	2 726	2 763	5 489
Antal svarsvägrare/ej anträffade	1 060	994	2 054
Antal svarande	1 666	1 769	3 435
Svarsfrekvens: brutto	56%	59%	57%
Svarsfrekvens: netto	61%	64%	63%

Kommentar: Med naturligt bortfall avses adress okänd, avflyttad; sjuk, institutionell vård; bortrest under fältperioden, studier/militärtjänstgöring på annan ort; ej svensktalande, ej kommunicerbar; bosatt/studerar/arbetar utomlands; förståndshandikappad; avliden.

De jämförelser som gjorts mellan svarspersonernas socioekonomiska sammansättning och befolkningens visar att Riks-SOM-undersökningens respondenter sammantaget speglar Sveriges befolkning mycket väl.

* * *

Föreliggande rapport har sammanställts med hjälp av biträdande forskare Malin Forsberg.

Tabell 1 Förtroende för samhällsinstitutioner och grupper 2007 (procent respektive balansmätt)

	Mycket stort förtroende	Ganska stort förtroende	Varken stort eller litet förtroende	Ganska litet förtroende	Mycket litet förtroende	Summa procent	Antal svarande	Förtroende-balans	Stort förtroende
Sjukvården	17	51	20	9	3	100	3 293	56	68
Polisen	11	49	26	11	3	100	3 286	46	60
Universitet/högskolor	8	43	42	5	2	100	3 219	44	51
Riksbanken	11	40	41	6	2	100	3 229	43	51
Radio och TV	7	44	39	8	2	100	3 256	41	51
Grundskolan	7	40	36	14	3	100	3 226	30	47
Domstolarna	9	37	36	13	5	100	3 240	28	46
Förenta Nationerna (FN)	9	37	36	12	6	100	3 239	28	46
Bankerna	7	39	36	14	4	100	3 270	28	46
Kungahuset	13	29	37	11	10	100	3 245	21	42
Dagspressen	3	27	45	19	6	100	3 243	5	30
Riksdagen	4	27	42	18	9	100	3 254	4	31
Svenska kyrkan	6	24	41	17	12	100	3 247	1	30
Storföretagen	3	24	47	19	7	100	3 219	1	27
Regeringen	5	27	34	21	13	100	3 278	-2	32
Försvaret	5	20	48	18	9	100	3 251	-2	25
Kommunstyrelserna	2	20	49	22	7	100	3 238	-7	22
De fackliga organisationerna	3	19	38	26	14	100	3 242	-18	22
EU-kommissionen	2	15	46	22	15	100	3 219	-20	17
Europaparlamentet	2	15	46	21	16	100	3 236	-20	17
De politiska partierna	2	14	46	25	13	100	3 249	-22	16

Kommentar: Frågan lyder 'Hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande samhällsinstitutioner och grupper sköter sitt arbete?', följt av 21 institutioner/grupper, däribland Riksbanken. Svarsalternativen är 'mycket stort förtroende'; 'ganska stort förtroende'; 'varken stort eller litet förtroende'; 'ganska litet förtroende'; 'mycket litet förtroende'. Procentandelarna baseras på de som besvarat frågan. Förtroendebalansen avser andelen som svarat 'mycket stort' eller 'ganska stort förtroende' minus andelen som svarat 'mycket litet' eller 'ganska litet förtroende'.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2007.

Tabell 2 Förtroende för Riksbanken 2005–2007 (procent)

	Mycket stort	Ganska stort	Varken stort eller litet	Ganska litet	Mycket litet	Summa procent	Antal svarande	Förtroende-balans	Stort förtroende
2005	9	43	42	4	2	100	1 655	+46	52
2006	7	41	44	6	2	100	3 068	+40	48
2007	11	40	41	6	2	100	3 229	+43	51

Kommentar: För frågans formulering, se kommentar till tabell 1. År 2005 ingick 'Riksbanken' i en kortare följdfråga ställd enbart i den ena av de två delundersökningarna (Riks-1): 'Ange också hur stort förtroende du har för följande samhällsinstitutioner eller grupper:', med Riksbanken först av totalt 5 institutioner/grupper.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen.

Tabell 3a Förtroende för Riksbanken efter socioekonomiska förhållanden 2007, inkl. jämförelse med 2005–2006 (procent)

		Mycket stort	Ganska stort	Varken stort eller litet	Ganska litet	Mycket litet	Summa procent	Antal svarande	Förtroende-balans	Stort förtroende 2007	2006	2005
	Samtliga	11	40	41	6	2	100	3 229	+43	51	48	52
<i>Kön</i>	Kvinna	9	39	45	5	2	100	1 671	+41	48	45	46
	Man	11	41	37	8	3	100	1 558	+41	52	51	57
<i>Ålder</i>	15–29 år	12	34	47	5	2	100	611	+39	46	39	42
	30–49 år	11	40	41	5	3	100	1 013	+43	51	50	47
	50–64 år	9	42	40	7	2	100	935	+42	51	49	54
	65–85 år	11	41	38	7	3	100	670	+42	52	50	61
<i>Medborgarskap</i>	Svenskt	11	40	41	6	2	100	3 007	+43	51	48	52
	Svenskt & annat land ¹	10	33	45	12	0	100	78	+31	43	36	41
	Annat land ¹	11	28	47	10	4	100	92	+25	39	46	46
<i>Utbildning</i>	Låg	8	34	44	10	4	100	712	+28	42	40	45
	Medellåg	10	39	43	6	2	100	1 081	+41	49	43	49
	Medelhög	13	39	41	6	1	100	631	+45	52	50	57
	Hög	13	47	36	3	1	100	752	+56	60	61	57
<i>Beskrivning av det egna hemmet</i>	Arbetarhem	8	33	48	8	3	100	1 282	+30	41	40	41
	Jordbrukarhem ¹	15	35	38	10	2	100	94	+38	50	41	60
	Tjänstemannahem	10	44	39	6	1	100	847	+47	54	52	61
	Högre tj.mannahem	17	49	30	3	1	100	553	+62	66	63	64
	Företagarhem	12	44	39	5	0	100	251	+51	56	51	52
<i>Företagsledande position</i>	Företagsledande tjänsteman	22	51	25	1	1	100	143	+71	73	68	76 ¹
	Företagare med anställda	8	47	36	7	2	100	198	+46	55	52	58
<i>Boendeområde</i>	Ren landsbygd	9	40	40	9	2	100	470	+38	49	44	51
	Mindre tätort	9	39	44	6	2	100	674	+40	48	44	47
	Stad/större tätort	12	40	40	6	2	100	1 550	+44	52	50	53
	Sthlm/Gbg/Malmö	13	42	38	5	2	100	488	+48	55	53	50

Kommentar: ¹Observera det begränsade antalet svarspersoner (detta gäller särskilt 2005 då undersökningen omfattade halva urvalet respondenter jämfört med senare år).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen.

Tabell 3b Förtroende för Riksbanken efter politisk orientering och förtroende 2007, inkl. jämförelse med 2005–2006 (procent)

		Mycket stort	Ganska stort	Varken stort eller litet	Ganska litet	Mycket litet	Summa procent	Antal svarande	Förtroende-balans	Stort förtroende 2007	2006	2005
	Samtliga	11	40	41	6	2	100	3 229	+43	51	48	52
<i>Politiskt intresse</i>	Mycket intresserad	19	46	28	4	3	100	373	+58	65	58	68
	Ganska intresserad	13	44	37	5	1	100	1 384	+51	57	54	58
	Inte särskilt intresserad	7	35	48	7	3	100	1 175	+32	42	42	44
	Inte alls intresserad	7	28	49	10	6	100	274	+19	35	28	34
<i>Förtroende för svenska politiker</i>	Mycket stort ¹	38	38	19	0	5	100	21	+71	76	82	85
	Ganska stort	21	51	27	1	0	100	515	+71	72	66	69
	Ganska litet	6	36	50	7	1	100	832	+34	42	39	47
	Mycket litet	5	26	48	12	9	100	178	+10	31	29	35
<i>Förtroende för bankerna</i>	Mycket stort	47	34	16	2	1	100	228	+78	81	74	75
	Ganska stort	12	53	32	2	1	100	1 242	+62	65	62	67
	Varken stort eller litet	5	33	55	6	1	100	1 135	+31	38	38	45
	Ganska litet	5	28	46	17	4	100	464	+12	33	37	38
	Mycket litet	3	20	34	18	25	100	142	-20	23	24	23
<i>Tillit till andra människor</i>	Hög (8–10)	14	45	36	4	1	100	1 181	+54	59	58	62
	Mellan (5–7)	9	39	43	7	2	100	1 511	+39	48	45	48
	Låg (0–4)	8	29	47	10	6	100	477	+21	37	36	38
<i>Ideologisk orientering</i>	Klart till vänster	11	28	48	8	5	100	300	+26	39	39	40
	Något till vänster	8	40	44	6	2	100	783	+40	48	48	50
	Varken till vä eller hö	8	34	47	8	3	100	985	+31	42	40	43
	Något till höger	12	49	34	4	1	100	790	+56	61	56	62
	Klart till höger	21	45	30	3	1	100	300	+62	66	55	65
<i>Partisypati</i>	v	6	26	51	13	4	100	174	+15	32	29	35
	s	10	37	44	6	3	100	1 158	+38	47	47	50
	mp	9	36	48	5	2	100	253	+38	45	43	38
	c	16	50	29	4	1	100	180	+61	66	52	53
	fp	10	52	35	3	0	100	277	+59	62	59	56
	kd	12	45	39	3	1	100	145	+53	57	50	65
	m	15	46	33	5	1	100	680	+55	61	54	63
	sd ¹	8	27	49	12	4	100	77	+19	35	29	- ²

Kommentar: ¹Observera det begränsade antalet svarspersoner (2005: 20 personer med mycket stort förtroende för svenska politiker). ²Ej särredovisade 2005.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen.

Tabell 3c Förtroende för Riksbanken efter ekonomiska förhållanden, intresse för ekonomiska frågor och ekonomiska bedömningar 2007, inkl. jämförelse med 2005–2006 (procent)

		Mycket stort	Ganska stort	Varken stort eller litet	Ganska litet	Mycket litet	Summa procent	Antal svarande	Förtroende-balans	Stort förtroende 2007	2006	2005
	Samtliga	11	40	41	6	2	100	3 229	+43	51	48	52
<i>Bostadsinnehav</i>	Äger bostaden	10	42	40	6	2	100	2 282	+44	52	51	54
	Hyr bostaden	12	32	44	8	4	100	875	+32	44	41	45
<i>Handlat med aktier under de senaste 12 månaderna</i>	Ngn gång i månaden	19	46	31	4	0	100	182	+61	65	54	71
	Ngn gång sen 12 mån	11	48	35	5	1	100	689	+53	59	58	64
	Ingen gång	10	37	44	6	3	100	2 308	+38	47	44	46
<i>Bedömning av hur den sv. ekonomin förändrats under de senaste 12 mån</i>	Förbättrats	15	49	31	4	1	100	1 280	+59	64	60	67
	Ungefär densamma	8	35	49	6	2	100	1 327	+35	43	44	50
	Försämrats	6	28	47	13	6	100	355	+15	34	34	47
<i>Bedömning av hur den sv. ekonomin kommer att förändras närmaste 12 mån</i>	Förbättras	17	51	27	4	1	100	634	+63	68	59	69
	Ungefär densamma	10	39	44	5	2	100	1 764	+42	49	47	51
	Försämras	6	34	45	11	4	100	576	+25	40	39	47
<i>Bedömd konsekvens av EU-medlemskapet: Ekonomin</i>	Viss/stor förbättring	17	50	28	4	1	100	353	+62	67	65	75
	Varken eller	11	38	43	6	2	100	605	+41	49	49	50
	Viss/stor försämring	7	38	44	9	2	100	287	+34	45	41	46
	Ingen uppfattning	8	31	52	5	4	100	268	+30	39	37	36
<i>Oro inför framtiden: Ekonomisk kris</i>	Mycket oroande	10	33	43	9	5	100	203	+29	43	41	46
	Ganska oroande	10	40	44	5	1	100	632	+44	50	47	49
	Inte oroande ¹	13	42	38	5	2	100	723	+48	55	50	57

Kommentar: ¹Omfattar svarsalternativen 'Inte alls oroande' och 'Inte särskilt oroande'.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen.

Tabell 3d Förtroende för Riksbanken efter nyhetsexponering 2007, inkl. jämförelse med 2005–2006 (procent)

		Mycket stort	Ganska stort	Varken stort eller litet	Ganska litet	Mycket litet	Summa procent	Antal svarande	Förtroende-balans	Stort förtroende 2007	2006	2005
	Samtliga	11	40	41	6	2	100	3 229	+43	51	48	52
<i>Tittande på Aktuellt/Rapport</i>	Dagligen	12	42	38	6	2	100	1 178	+46	54	51	57
	5–6 ggr/v	11	43	40	5	1	100	483	+48	54	52	52
	3–4 ggr/v	11	43	38	6	2	100	511	+46	54	48	51
	1–2 ggr/v	8	39	45	6	2	100	503	+39	47	45	45
	Mer sällan	8	31	51	7	3	100	340	+29	39	39	40
	Aldrig/ej svar	10	26	50	8	6	100	205	+22	36	35	39
<i>Tittande på Nyheterna i TV4</i>	Dagligen	11	35	43	9	2	100	599	+35	46	46	55
	5–6 ggr/v	12	42	41	4	1	100	415	+49	54	50	48
	3–4 ggr/v	11	41	41	5	2	100	667	+45	52	47	54
	1–2 ggr/v	11	41	41	5	2	100	723	+45	52	48	49
	Mer sällan	9	39	43	7	2	100	525	+39	48	48	48
	Aldrig/ej svar	12	39	34	9	6	100	289	+36	51	46	50
<i>Lyssnande på Eko-nyheterna i riksradiön</i>	Dagligen	14	44	36	5	1	100	613	+52	58	54	56
	5–6 ggr/v	11	46	36	6	1	100	222	+50	57	52	63
	3–4 ggr/v	13	45	37	4	1	100	317	+53	58	52	53
	1–2 ggr/v	11	44	37	7	1	100	317	+47	55	56	52
	Mer sällan	9	41	41	7	2	100	707	+41	50	45	50
	Aldrig/ej svar	10	32	47	7	4	100	1 051	+31	42	41	45
<i>Morgon-tidnings-läsning</i>	6–7 dgr/v	12	42	38	6	2	100	1 971	+46	54	50	54
	4–5 dgr/v	8	37	47	5	3	100	404	+37	45	44	47
	1–3 dgr/v	10	34	48	6	2	100	276	+36	44	44	50
	Ej regelb./ej svar	9	35	45	8	3	100	578	+33	44	42	45
<i>Kvälls-tidnings-läsning</i>	6–7 dgr/v	9	33	48	7	3	100	258	+32	42	48	47
	3–5 dgr/v	8	42	39	8	3	100	340	+39	50	44	50
	1–2 dgr/v	8	42	42	6	2	100	682	+42	50	41	49
	Mer sällan	12	39	42	6	1	100	1 216	+44	51	53	53
	Aldrig/ej svar	13	41	37	6	3	100	703	+45	54	49	55

Källa: Den nationella SOM-undersökningen.